

بررسی سیر تحولات مداخله شهری در محدوده آبکوه مشهد

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۴/۳۱

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۵/۳۰

کد مقاله: ۹۱۲۲۰

حسن رضائی^۱، صمیمه فاضل مدنی^{۲*}

چکیده

محلّه قلعه آبکوه مشهد قبل از توسعه فیزیکی شهر، به صورت روستایی در فاصله ۶ کیلومتری غرب آن قرار داشته که با انجام مطالعات طرح جامع شهر در سال ۴۹-۱۳۴۶ و تصویب آن در سال ۱۳۵۱، اراضی بایر پیرامون آن در مسیر توسعه قرار گرفت. به دنبال آن طرح تفصیلی مجزایی برای اراضی بایر تهیه شد و در واقع محلات جدید شهر شامل "شهر جدید" و "آبکوه" به وجود آمدند. به منظور پیوند بافت قلعه آبکوه با نقشه جدید شهر، چگونگی توسعه به سمت این روستا در طرح تفصیلی مشخص گردید که در سال ۶۲-۱۳۶۱ با اجرای بخشی از آن به منظور پیوند محلّه "شهر جدید" با محدوده مرکزی شهر مشهد، بافت قدیمی آن با احداث محور ارتباطی از هم گسیخته شد و بافت به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم شد که در طول زمان با تحولی عمده، به یک محور ارتباطی - اقتصادی پرتدد تبدیل شد؛ اما بعد از این اقدام به دلایل اجتماعی، سیاسی و مدیریتی گوناگون سایر پیشنهادها طرح تفصیلی اجرا نشد و در نتیجه بافت قدیمی در شرایط نیمه اصلاحی سنتی و حالت روستایی خود باقی ماند که امروزه به یک محدوده ویژه در دل شهر مشهد تبدیل شده است. از نگاه نویسندگان با توجه به ویژگی‌های محلّه (آبکوه) بایستی نگاه متفاوت و منطبق با شرایط آنجا مدنظر قرار گیرد. با نگاهی به گذشته می‌توان دریافت که استفاده از پیشنهادات کارشناسان مجرب و بومی حوزه شهرسازی، تطبیق راهبردهای اجرایی طرح با نیازهای واقعی شهروندان، بهره‌گیری مداوم از نظرات و مشارکت ساکنین از طریق مدیریت ویژه توسط مشاور متخصص مقیم از اصلی‌ترین عوامل در به انجام رساندن موفق طرح‌های توانمندسازی بافت‌های فرسوده در مشهد به خصوص محدوده آبکوه بوده و بایستی به‌طور مستمر مورد توجه دست‌اندرکاران امور شهر باشد. در این مقاله سعی شده با بررسی روند تحولات نحوه مداخلات شهری در محدوده آبکوه از گذشته تا اواسط دهه اخیر، ضمن اشاره به تفاوت‌ها و شباهت‌ها اصول مندرج در طرح‌های بالادستی به روش قیاسی-تحلیلی به مدلی ترکیبی و کارآمد اشاره شود.

واژگان کلیدی: تحولات، مداخله شهری، آبکوه، مشهد

۱- استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران، (نویسنده مسئول)